

Sygn. akt: III U 941/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 lutego 2015 r.

Sąd Okręgowy w Ostrołęce III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Grażyna Załęska-Bartkowiak
Protokolant:	starszy sekretarz sądowy Beata Ossowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 26 lutego 2015 r. w O.

sprawy z odwołania J. S.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o stwierdzenie nieważności decyzji

na skutek odwołania J. S.

od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

z dnia 21.08.2013r. **znak** (...) - (...)

orzeka:

oddala odwołanie.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 21.08.2013r. Prezes KRUS odmówił wszczęcia postępowania o stwierdzenie nieważności decyzji Prezesa KRUS z dnia 16.05.2011r., w której stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego oraz emerytalno-rentowego dla J. S. od dnia 01.01.2008r. do dnia 27.04.2011r.

J. S. wniósł odwołanie od tej decyzji. Zarzucił, że decyzja została wydana w oparciu o błędną podstawę prawną oraz z naruszeniem prawa materialnego, w szczególności art.36 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, który to przepis nie zawiera w sobie możliwości wyłączenia wstecznego odwołującego z ubezpieczenia społecznego rolników oraz naruszenie art.6 pkt 13 w/w ustawy, który w stanie faktycznym sprawy nie znajdował uzasadnienia. Ponadto zarzucił naruszenie przepisów prawa procesowego tj. art.9 i 10 kpa oraz art.6 ust.3 pkt c Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka z 1997r.

W odpowiedzi organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania. Wskazał, że J. S. nie odwołał się od decyzji z dnia 16.05.2011r. Ponadto podniósł, że odwołujący nie powiadomił organu rentowego o fakcie rozpoczęcia i prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, a organ dowiedział się o tym dopiero w marcu 2011r. Dlatego Prezes

KRUS wyłączył odwołującego z ubezpieczenia społecznego rolników w okresie od dnia 01.01.2008r. do dnia 27.04.2011r., gdyż nie miał on gospodarstwa rolnego i nie prowadził działalności rolniczej, otrzymywał natomiast rentę strukturalną.

Sąd Okręgowy w Ostrołęce wyrokiem z dnia 24.01.2014r. oddalił odwołanie J. S..

J. S. złożył apelację i Sąd Apelacyjny w Białymstoku wyrokiem z dnia 17.10.2014r. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. W wytycznych wskazał, że konieczne jest dokonanie merytorycznej oceny decyzji z dnia 16.05.2011r. pod kątem jej zgodności z przepisami prawa materialnego, w szczególności z art.3a, art.5a, art.6 pkt 13 i art.16 ust.3 ustawy z dnia 20.12.1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników. Ponadto Sąd Apelacyjny wskazał, iż konieczne jest rozważenie kwestii dopuszczalności wyłączenia odwołującego z ubezpieczenia społecznego rolników ze skutkiem wstecznym.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

J. S. pracował jako inseminator. Po upadłości zakładu pracy, w którym pracował – mógł nadal wykonywać zawód inseminatora na rzecz tego samego podmiotu, lecz musiał prowadzić tę działalność w ramach pozarolniczej działalności gospodarczej. Poradzono mu, aby ubezpieczył się w KRUS-ie, gdyż będzie taniej. J. S. uczynił tak. Dnia 31.12.2001r. dokonał wpisu działalności gospodarczej. Jednak okazało się, że aby prowadzić pozarolniczą działalność gospodarczą, a być ubezpieczonym w KRUS-ie, musi przez 1 rok odprowadzać składki do KRUS. Wobec powyższego decyzją z dnia 02.01.2002r. wykreślono na jego wniosek pozarolniczą działalność, wskazując w decyzji jako powód – brak możliwości ubezpieczenia w KRUS-ie (k.12 a.r.). J. S. ubezpieczył się w KRUS w pełnym zakresie z mocy ustawy od dnia 01.01.2002r. (k.23 a.r.). Po roku, dnia 20.01.2003r. ponownie rozpoczął pozarolniczą działalność gospodarczą w postaci usług inseminacyjnych (k.45 a.r.). O fakcie tym nie powiadomił KRUS-u. Działalność tę prowadził nieprzerwanie do dnia 28.04.2011r. (k.55 a.r.).

Dnia 27.12.2007r. J. S. umową darowizny przekazał gospodarstwo rolne na rzecz córki A. K.. W §4 aktu notarialnego J. S. oświadczył, że od tego dnia zaprzestaje prowadzenia działalności rolniczej. Nadto z treści aktu wynika, że przekazanie gospodarstwa rolnego darowizną ma na celu uzyskanie przez J. S. renty strukturalnej (k.40-37 a.r.).

Od dnia 01.01.2008r. J. S. pobiera rentę strukturalną.

Wobec powyższego Prezes KRUS decyzją z dnia 12.03.2008r. stwierdził podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników przez J. S. od dnia 01.01.2008r. na mocy art.16 ust.1 pkt 3 w/w ustawy (k.44 a.r.).

Dnia 23 marca 2011r. KRUS powziął informację, że J. S. od dnia 20.01.2003r. nieprzerwanie prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą (k.45 a.r.). KRUS wezwał J. S. celem wyjaśnienia okresów podlegania ubezpieczeniu. Wówczas J. S. wyrejestrował z dniem 27.04.2011r. prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej.

Decyzją z dnia 16.05.2011r. Prezes KRUS stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego oraz emerytalno-rentowego dla J. S. od dnia 01.01.2008r. do dnia 27.04.2011r. z uwagi na niespełnienie w tym okresie przesłanek z art.5a ust.1 pkt 2 w/w ustawy (k.60 a.r.). J. S. nie wniósł odwołania od tej decyzji.

W dniu 23.01.2012r. J. S. złożył do Prezesa KRUS wniosek o wznowienie postępowania wraz z wnioskiem o stwierdzenie nieważności decyzji z dnia 16.05.2011r. (k.68-66 a.r.).

Po rozpoznaniu tego wniosku Prezes KRUS decyzją z dnia 20.03.2012r. odmówił wszczęcia postępowania o stwierdzenie nieważności decyzji z dnia 16.05.2011r. (k.71 a.r.). J. S. wniósł odwołanie od tej decyzji. Sąd Okręgowy w Ostrołęce wyrokiem z dnia 04.03.2013r. w sprawie IIIU 360/12 zmienił tę decyzję i postanowił wszcząć postępowanie o stwierdzenie nieważności decyzji Prezesa KRUS o ustaniu ubezpieczenia społecznego rolników z dnia 16.05.2011r.

W konsekwencji tego wyroku – decyzją z dnia 21.08.2013r. Prezes KRUS merytorycznie odniósł się do wniosku o stwierdzenie nieważności decyzji z dnia 16.05.2011r. i odmówił stwierdzenia nieważności tej decyzji (k.221 a.r.).

Sąd zważył, co następuje:

Przedmiotem analizy Sąd w niniejszym postępowaniu jest decyzja z dnia 21.08.2013r., którą Prezes KRUS odmówił stwierdzenia nieważności decyzji z dnia 16.05.2011r., którą stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego oraz emerytalno-rentowego dla J. S. od dnia 01.01.2008r. do dnia 27.04.2011r.

Wobec powyższego w pierwszej kolejności Sąd zobligowany był rozważyć, czy zachodziły podstawy do stwierdzenia nieważności do decyzji z dnia 16.05.2011r.

Sytuacje, w których można żądać nieważności wydanej decyzji, wyszczególnione są w art.156 kpa. Odwołujący – choć reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika, nie wskazuje, który jego zdaniem zachodzi przypadek wymieniony w tym przepisie, a powodujący nieważność decyzji z dnia 16.05.2011r. Skoro jednak w toku całego postępowania pełnomocnik odwołującego zarzucał, że decyzja z dnia 16.05.2011r. została wydana z naruszeniem przepisów, to zdaniem Sądu należy przyjąć, że odwołujący stoi na stanowisku, iż zachodzą okoliczności, o których mowa w art.156§1 pkt 2 kpa, tj. że decyzja została wydana z rażącym naruszeniem prawa.

Wobec powyższego Sąd w przedmiotowej sprawie analizował, czy zachodzi ta przesłanka skutkująca nieważnością wydanej decyzji, czyli czy decyzja została wydana z rażącym naruszeniem prawa. Tym samym Sąd zrealizował wytyczne Sądu Apelacyjnego w Białymstoku, który wskazał, że konieczne jest dokonanie oceny, czy decyzja z dnia 16.05.2011r. została wydana zgodnie z przepisami prawa materialnego, a w szczególności z art.3a, art.5a, art.6 pkt 13 i art.16 ust.3 ustawy z dnia 20.12.1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (tekst jedn.Dz.U. z 2013r., poz.1403 ze zm.).

W pierwszej kolejności podnieść należy, że gdy J. S. podejmował prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej dnia 20.01.2003r., wówczas zgodnie w ówczesnym brzmieniu art.5a w/w ustawy - rolnik lub domownik, który podlegając ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy, nieprzerwanie co najmniej 1 rok, podejmuje pozarolniczą działalność gospodarczą nie będąc pracownikiem i nie pozostając w stosunku służbowym, podlega nadal temu ubezpieczeniu. Rolnik lub domownik może podlegać innemu ubezpieczeniu społecznemu wówczas, gdy złoży Zakładowi lub Kasie oświadczenie, że chce podlegać innemu ubezpieczeniu społecznemu z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej, o ile spełnia w tym zakresie warunki określone w odrębnych przepisach.

Z brzmienia tego przepisu wynika zatem, że wówczas ustawodawca nie nakładał na rolnika, który pragnął podjąć pozarolniczą działalność gospodarczą, obowiązku zgłoszenia tego faktu w KRUS-ie. Jeśli bowiem chciał on być nadal ubezpieczony w KRUS – to nie musiał składać w tym zakresie żadnego oświadczenia. Na marginesie podnieść jedynie należy, że kolejne nowelizacje art.5a w/w ustawy nakładały na rolników korzystających z dobrodziejstwa tego przepisu corocznie szereg obowiązków, których niewykonywanie skutkowało ustaniem ubezpieczenia społecznego rolników (art.5a ust.6). Odwołujący oczywiście nie składał wymaganych dokumentów lub oświadczeń, choć taka powinność na nim także ciążyła. Ponieważ jednak przedmiotem analizy Sądu jest jedynie okres wynikający z decyzji z dnia 16.05.2011r., zatem Sąd koncentrował się na przyczynach, które skutkowały wyłączeniem J. S. z ubezpieczenia społecznego rolników w okresie od dnia 01.01.2008r. do dnia 27.04.2011r.

Decyzja z dnia 16.05.2011r. obejmuje okres od przyznania J. S. prawa do renty strukturalnej do dnia wykreślenia jego pozarolniczej działalności gospodarczej. Zatem w tym okresie J. S. nie prowadził już działalności rolniczej, albowiem przekazał gospodarstwo córce. Prowadził natomiast pozarolniczą działalność gospodarczą w postaci usług inseminacyjnych. Problem sprowadza się zatem do rozstrzygnięcia, czy w takim stanie faktycznym J. S. w spornym okresie mógł nadal korzystać z dobrodziejstwa art.5a w/w ustawy.

Podkreślić należy, że ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników opiera się na zasadzie wykluczenia ubezpieczenia rolniczego w czasie podlegania innemu ubezpieczeniu społecznemu, zdefiniowanemu w art.6 pkt 12 w/w ustawy.

Jedyny wyjątek od tej zasady został przewidziany w obowiązującym od dnia 1 stycznia 1997r. przepisie art. 5a tej ustawy. Przepis ten rozwiązuje sytuację zbiegu dwóch różnych tytułów ubezpieczeń społecznych tj. ubezpieczenia społecznego rolników i ubezpieczenia z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej na podstawie przepisów o działalności gospodarczej. Oznacza to zatem, że odwołujący, aby skorzystać z tego przepisu – musiałby jednocześnie pozostawać w zbiegu tych dwóch ubezpieczeń. Natomiast zachowanie ubezpieczenia rolniczego w sytuacji zbiegu - następuje jedynie na warunkach określonych w art. 5a w/w ustawy.

Zgodnie z art.5a ust. 1 w/w ustawy - konieczną przesłanką podlegania ubezpieczeniom rolniczym przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą jest jednocześnie prowadzenie nadal przez te osoby działalności rolniczej lub stała praca w gospodarstwie rolnym (art.5a ust.1 pkt 2). Wnioskodawca zaś od dnia 01.01.2008r. tj. od przekazania gospodarstwa rolnego córce i przejścia na rentę strukturalną, wymogu tego nie spełnia. Prawidłowo zatem organ rentowy w decyzji z dnia 16.05.2011r. wskazał, że J. S. w okresie od dnia 01.01.2008r. do dnia 27.04.2011r. nie spełniał przesłanek z art.5a ust.1 pkt 2 w/w ustawy. Tym samym odwołujący nie mógł po dniu 01.01.2008r. skorzystać z dobrodziejstwa art.5a w/w ustawy.

Odwołujący wskazuje, że na mocy decyzji z dnia 12.03.2008r. został objęty ubezpieczeniem społecznym rolników w związku z pobieraniem renty strukturalnej. Na tej okoliczności odwołujący buduje wniosek, że podlegał w spornym okresie ubezpieczeniu społecznemu rolników, a zatem błędnie organ rentowy przywołał w decyzji z dnia 16.05.2011r., że J. S. podlegał wówczas innemu ubezpieczeniu społecznemu. Zatem zdaniem odwołującego przywołany w tej decyzji art.6 pkt 13 w/w ustawy nie znajduje uzasadnienia.

Odwołujący pozostaje w błędzie.

Osoby, które przeszły na rentę strukturalną po przekazaniu gospodarstwa rolnego następcy i nie wykonują pracy zarobkowej w ramach zatrudnienia oraz nie wykonują pozarolniczej działalności gospodarczej, która stanowiłaby osobny tytuł do objęcia ubezpieczeniem społecznym, obejmowane są ubezpieczeniem rolniczym emerytalno-rentowym na mocy art.16 ust.1 pkt 3 w/w ustawy. Dla osób, które nie mają innego tytułu ubezpieczenia konieczne było bowiem wprowadzenie możliwości podlegania ubezpieczeniom rolniczym do czasu nabycia prawa do emerytury rolniczej. Organ rentowy, nie mając wiedzy o prowadzeniu przez odwołującego pozarolniczej działalności gospodarczej, objął odwołującego ubezpieczeniem rolniczym na podstawie w/w przepisu decyzją z dnia 12.03.2008r.

Tymczasem przepis ten nie ma zastosowania do osób, które powinny być objęte innym tytułem ubezpieczenia. Wynika to wprost z art.16 ust.3 w/w ustawy, który ustala zasadę pierwszeństwa w podleganiu innemu ubezpieczeniu społecznemu.

Skoro J. S. w okresie od dnia 01.01.2008r. do dnia 27.04.2011r. prowadził pozarolniczą działalność gospodarczą, a nie prowadził już działalności rolniczej, to nie mógł podlegać ubezpieczeniu społecznemu rolników z uwagi na niespełnienie wymogu z art.5a ust.1 pkt 2 w/w ustawy. Z mocy prawa podlegał zatem obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym oraz wypadkowemu na mocy art.6 ust.1 pkt 5 i art.12 ust.1 ustawy z dnia 13.10.1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2013r., poz.1442 ze zm.). Oznacza to, że J. S. w spornym okresie podlegał ubezpieczeniu z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej. Miał więc osobny tytuł ubezpieczenia społecznego, który wyłączał go w myśl art.16 ust.3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników z kręgu osób podlegających z mocy ustawy rolniczemu ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu.

Nie ma zatem racji odwołujący, twierdząc, że został naruszony przy wydawaniu decyzji z dnia 16.05.2011r. art.6 pkt 13 w/w ustawy. Wbrew subiektywnemu przekonaniu odwołującego – podlegał on bowiem obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym na podstawie przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych.

Analogiczne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 27.03.2012r. (III UK 68/11), w którym stwierdził, że rolnik, który pobiera rentę strukturalną z tytułu przekazania gospodarstwa oraz zaprzestania prowadzenia działalności

rolniczej, ale prowadzi nierolniczą działalność gospodarczą, nie podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników (art.16 ust. 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników).

Odwołujący powoływał się także na to, że Prezes KRUS w oparciu o art.36 w/w ustawy nie mógł wyłączyć go z ubezpieczenia społecznego rolników ze skutkiem wstecznym. Także i w tym zakresie nie można się zgodzić z odwołującym.

Z art.36 ust.1 pkt 1 w/w ustawy wynika, że Prezes Kasy wydaje decyzje w sprawach podlegania ubezpieczeniu oraz ustania ubezpieczenia. Z przepisu tego nie wynika zakaz wydawania decyzji o wstecznym ustaniu ubezpieczenia.

Zgodnie natomiast z ugruntowanym w tym zakresie orzecznictwem - decyzje w sprawie „podlegania” i „ustania” ubezpieczenia mają charakter rozstrzygnięć **deklaratoryjnych** (tak m.in. SN w wyroku z dnia 14.07.2005r., II UK 295/04). Takie stanowisko zajął także Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z dnia 10.12.2013r. w sprawie IIIAUa 668/13, w której stan faktyczny sprawy był analogiczny do sprawy przedmiotowej i także dotyczył kwestii nieważności decyzji Prezesa KRUS wydanej w przedmiocie wyłączenia wstecznego z ubezpieczenia społecznego rolników. Natomiast Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19.09.2007r. (III UK 39/2007) uznał, że w przypadku ponownego ustalenia z urzędu właściwego tytułu podlegania ubezpieczeniu społecznemu wynikającego z ujawnienia istotnych okoliczności istniejących przed wydaniem wcześniejszej decyzji ostatecznej organu rentowego (zatajenie faktu podlegania ubezpieczeniu społecznemu osób prowadzących pozarolniczą działalność), ponownie wydana deklaratoryjna decyzja o niepodleganiu rolniczemu tytułowi ubezpieczenia wywołuje skutek z mocą wsteczną (art.83a ustawy z dnia 13.10.1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z art.52 ustawy z dnia 20.12.1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników).

Analogicznie stwierdził Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 04.03.2008r., w którym podniósł, że decyzje ubezpieczeniowe mają charakter deklaratoryjny, czyli potwierdzający ubezpieczenie powstające z mocy prawa po spełnieniu określonych warunków oraz iż wola ubezpieczonego i wola organu rentowego nie ma tu znaczenia prawnokształtującego. Wyjątki, czyli zależność ubezpieczenia od woli ubezpieczonego, określa ściśle ustawa. Tak przyjęto w rozwiązaniu prawnym z art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, obowiązującym od 1 stycznia 1997r., z tym że wola ubezpieczonego rolnika mogła być skierowana tylko na ubezpieczenie w ZUS z tytułu działalności gospodarczej (III UK 105/07, LEX nr 448189).

Wobec powyższego w przekonaniu Sądu nie podlega wątpliwości, że organ rentowy miał podstawy, aby wyłączyć J. S. z ubezpieczenia społecznego rolników za wsteczny okres. Podkreślić przy tym należy, że wydanie tej decyzji było konsekwencją tego, że J. S. nie poinformował KRUS-u o fakcie prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej.

Prawidłowo zatem organ rentowy, po powzięciu wiadomości, iż w okresie od dnia 01.01.2008r. do dnia 27.04.2011r. J. S. nie mógł podlegać ubezpieczeniu społecznemu rolników – wydał decyzję o ustaniu w tym okresie w/w ubezpieczenia. W tym zakresie organ rentowy prawidłowo zastosował art.3a ust.1 w/w ustawy, z którego wynika, że ubezpieczenie ustaje od dnia następującego po dniu, w którym ustały okoliczności uzasadniające podleganie ubezpieczeniu.

Reasumując – w ocenie Sądu przy wydawaniu decyzji z dnia 16.05.2011r. organ rentowy nie naruszył przepisów prawa. Brak jest zatem w myśl art.156§1 pkt 2 kpa podstaw do stwierdzenia nieważności tej decyzji. Wobec powyższego decyzja z dnia 21.08.2013r. odmawiająca stwierdzenia nieważności powyższej decyzji – jest prawidłowa.

Mając powyższe na uwadze Sąd oddalił odwołanie w oparciu o art.477¹⁴ § 1 kpc.